

PETRE DIACONU

(6 octombrie 1924 – 3 aprilie 2007)

Curriculum vitae

M-am născut în anul 1924, într-un sat din Deliormanul dobrogean (jud. Durostor), azi în Bulgaria. În 1940 m-am refugiat împreună cu părinții la Călărași. De aici ne-am mutat la București, în 1947. Clasele primare și primele cinci clase de liceu le-am făcut la Silistra. Ultimele trei clase de liceu le-am făcut la Călărași. După doi ani de armată (școala de ofițeri de aviație) am urmat cursurile Facultății de istorie din București, secția de preistorie și istorie veche, pe care le-am absolvit în 1953. Aici am avut profesori străluciți: Ion Nestor, D. M. Pippidi, Gh. Ștefan, Al. Elian, M. Berza ș.a.. Licența mi-am dat-o cu o lucrare privind opera lui Demostene. Mi-am luat doctoratul în 1971, cu o temă despre pecenegi la Dunărea de Jos (în special pe baza izvoarelor scrise).

Am lucrat la Institutul de Arheologie al Academiei Române începând din toamna anului 1951, adică din vremea studenției mele. Am fost, pe rând, cercetător și cercetător principal III, II și I. Am ieșit la pensie la 1 mai 1991.

Am lucrat pe următoarele șantiere: Dinogetia-Garvăn, Niculițel și Nalbant (jud. Tulcea), Păcuiul lui Soare, Mangalia, Capidava, Murfatlar, Poarta Albă, Cochirleni, Cernavodă și Adamclisi (jud. Constanța), M-rea Neamț, Ploiești, București, Porțile de Fier, Lișcoteanca (jud. Brăila), Viișoara, Mărculești (jud. Ialomița), Coslogeni (jud. Călărași). Prin urmare, mi-am desfășurat activitatea de teren pe șantiere conținând vestigii materiale din toate epocile, dar mai cu seamă din epocile romană și postromană.

Am publicat¹ note, recenzii, rapoarte preliminare, articole și cinci cărți (dintre care trei în colaborare). Cele mai multe dintre lucrări sunt tipărite la noi în țară. Unele dintre ele au fost publicate în străinătate – Bulgaria, Grecia, Iugoslavia, Cehoslovacia, Germania, Belgia, Italia, Spania, Anglia, SUA.

În majoritatea lucrărilor am abordat teme de arheologie, geografie istorică, paleodemografie, toponimie, privind în special regiunea Dunării de Jos. Am abordat și teme de arheologie creștină, numismatică și sigilografie bizantină.

De asemenea, m-am oprit pe larg asupra genezei vechii culturi materiale românești, precum și a influenței acesteia asupra culturii materiale a populațiilor alogene. Am tratat, în temeiul izvoarelor literare și arheologice, istoria populațiilor turce vechi (pecenegi, uzi, cumani) și a relațiilor acestora cu lumea bizantină. Am reușit să definesc aspecte ale sorgintei romane a culturii materiale aparținând protoromânilor. Totdeodată, am definit și forme de cultură materială a unor populații în migrație. În baza datelor arheologice, pe care le-am coroborat de câteva știri literare, am reușit să descopăr o formațiune statală de coloratură bizantină de la finele veacului al XIV-lea, Țara Dristrei, necunoscută în cronicile timpului.

Am demonstrat că valorile din Dobrogea nu sunt construite de bizantini. În același timp, am arătat, pe de o parte, că slavii timpurii n-au pătruns, cum se credea, în masă în Dobrogea secolului al VI-lea, ci mult mai târziu, iar, pe de altă parte, că hanatul de la Pliska n-a stăpânit niciodată fosta Scythia Minor în secolele VII-X.

În sfârșit, în alte studii am căutat să subliniez unitatea culturii materiale vechi românești în spațiul balcano-carpatic.

Socotesc că cele mai importante contribuții științifice aduse de mine în domeniul cercetării trecutului sunt următoarele: teza originii pecenege a căldărilor de lut; teza potrivit căreia cultura materială de tip Dridu reflectă, în formele sale pe deplin constituite, nu caracterul etnic al unei comunități umane, ci gradul de dezvoltare social-economică a acesteia; localizarea orașului Vicina la Păcuiul lui Soare; descoperirea unei formațiuni statale de la sfârșitul secolului al XIV-lea în colțul de sud-vest al Dobrogei; datarea în epoca medievală timpurie a celor trei valori din Dobrogea; definirea traseului de pătrundere a slavilor în Peninsula Balcanică; definirea particularităților stăpânirii bizantine la Dunărea de Jos în secolele VI-XII;

¹ Pentru lista de lucrări aparținând lui Petre Diaconu vezi omagiul publicat de Nicolae Conovici, *Petre Diaconu à 70 ans*, Dacia NS, 40-42, 1996-1998, p. 473-484, ca și cel datorat lui Mihai Irimia, *Petre Diaconu la 80 de ani*, Pontica, 37-38, 2004-2005, p. 557-574. Adăugăm încă o serie de titluri ale unor contribuții apărute ulterior: *Cui aparține cultura Ciurel ?*, Istros 10, 2000, p. 491-493; *Tempus, templum, tâmplă*, CCDJ 18, 2001, p. 38-40; *Contribuții istorice și etimologice*, Aalboorg - Danemarca, 2001; *Nouvelles données sur les régions sud-danubiennes dans deux inscriptions grecques*, Studia antiqua et archaeologica 9, 2003, p. 269-272; *Din nou despre Sava Gotul*, în *Izvoarele creștinismului românesc*, Constanța, 2003, p. 127-132; *Câteva observații pe marginea cap. LVI al Satyrikon-ului lui Petroniu (Buc. 1995)*, în *Închinare lui Petre Șt. Năsturel*, Brăila, 2003, p. 801-802; *Din nou despre slavi la Dunărea de Jos*, Istros 11, 2004, p. 353-355; *De nouveau sur les slaves au Bas-Danube (VIe-VIIe siècles)*, Etudes byzantines et post-byzantines 5, 2006, p. 211-212; *O inscripție de la Păcuiul lui Soare* SCIVA 58, 2007, 1-2, p. 161-163 (n. red.).

consecințele politice ale apariției pecenegilor și cumanilor la Dunărea de Jos; permanența tradiției civilizației romane în regiunea Dunării de Jos în secolele VI-XII.

La acestea, se adaugă o serie de contribuții privind definirea și datarea unor documente arheologice, lucrări de geografie istorică (Preslavul Mic, Ozolimna, Theodoropolis, Daphne, Vicus Carporum ș.a.), articole cu caracter polemic în probleme de stratigrafie, tipologie a materialelor arheologice etc.

În sfârșit, voi menționa și contribuțiile numismatice, dintre care voi învedera aici numai una și anume studiul despre localizarea Daphne-i, în care corectez o greșeală ce a circulat în literatura de specialitate din secolul al XVII-lea. În acest veac s-a acreditat ideea că monedele constantiniene având în legendă mențiunea Constantiniana Daphne au fost bătute în cinstea întemeierii așa-zisei Constantiniana Daphne. Noi am demonstrat că ele au fost emise la capătul unei bătălii victorioase a lui Constantin cel Mare.

Menționez totodată că am fost membru al colectivului de redacție al revistelor *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie* și *Pontica*. Am luat parte la congrese internaționale. Am fost reprezentantul României în Comitetul internațional de geografie istorică și membru în Comitetul executiv al Asociației internaționale de istorie a sticlei.

În încheiere, voi remarca faptul că unele dintre lucrările mele s-au bucurat de o largă audiență în țară și în străinătate. De pildă, lucrarea despre pecenegi a fost recenzată de 14 ori în străinătate (Anglia, Germania, Franța, Italia, Austria, Ungaria, SUA, Bulgaria, URSS/Rusia) și în cinci reviste în țară.

Beneficiez de premiul „Vasile Pârvan” al Academiei (1972) pentru volumul I al monografiei *Păcuiul lui Soare*.

Petre Diaconu
București, 15 martie 2000

Amintiri despre Petre Diaconu

De un 23 august, la sfârșitul anilor '60, am fost la Păcuiul lui Soare. Întâlnirea cu Petre Diaconu și cu Păcuiul lui Soare a rămas mereu vie în mintea și sufletul meu. Păcuiul lui Soare mi-a dezvăluit măreția scenei Marii Istorie, întâlnirea cu Petre Diaconu a fost începutul unei lungi perioade de colaborare, de vii discuții, dar și, uneori, de relaxări șahistice binevenite. Chiar dacă am plecat de la Păcuiul lui Soare, atras nu atât de plânsul de jale al Mureșului sau al celor trei Crișuri, ci mai degrabă de seva dealurilor line ale Târnavelor, plecarea mea a fost de fapt o întoarcere spre, dacă îmi este permis, o lungă prietenie plină de respect și de considerație.

Pentru că, plutind pe valuri spre Dacidava, Petre Diaconu a clădit cu pasiune și dăruire paradisul de la Păcui, unde alături de mine, dar și înainte sau după plecarea mea, s-au format arheologii limesul-ui bizantin de la Dunărea de Jos. A condus lucrări de diplomă, de masterat și de doctorat, a supravegheat îndeaproape direcții de cercetare, lăsând învățăceii să se înfrupte din vastele sale cunoștințe, îndreptând căi eronate. Am putea spune, fără teama de a greși prea mult, că Petre Diaconu este de fapt creatorul arheologiei bizantine în România.

Desigur, și Petre Diaconu a fost membru de partid, dar nu al celui cu peste trei milioane de membri. Petre Diaconu a fost membru al partidului celor puțini și temerari. Într-o perioadă de apăsare și, eufemistic spus, de îndrumare teoretică rigidă a tuturor activităților spirituale, cel pe care îl omagiem nu a ezitat să descifreze expresivitatea „urmelor de aur ale secolelor întunecate”, spărgând de multe ori cutume și ignorând direcții venite din sferele înalte ale ideologiei partidului celor mulți, singurul deținător al unicului și, poate de aceea, în funcție de Congrese, permanent schimbător adevăr.

Petre Diaconu a căutat mereu soluții insolite și îndrăznețe, pe care le-a susținut cu pricepere și iscusință. Îmi amintesc de polemica cu venerabilul ieșean Costache Cihodaru sau de înverșunata dispută legată de „soba care a încălzit Moldova”, pe care, spre deosebire de Radu Popa, o vedea adusă din cetatea Sucevei și aruncată într-un grajd. „Dar unde este acidul uric?” a exclamat în disperare Radu Popa, simțind cum îi fuge pământul de sub picioare.

Petre Diaconu nu a fost un filatelist. Nu a stat retras în biroul său, întorcând la nesfârșit pe toate fețele anticele. Nu l-a interesat în mod deosebit de câte ori se întoarce pe dedesubt piciorul unei fibule. Era croit pentru marile respirații ale vremurilor apuse și mereu vii în mintea și sufletul său. Nu se simțea acasă, ci chiar era acasă în deslușirea mesajului documentului arheologic.

Pentru că au fost problemele *căldărilor de lut*¹ sau ale *ceramicii din secolele XII-XIII de pe teritoriul orașului București*², dar și ale unui *nou tip ceramic din epoca romano-bizantină*³, ale *datării semnelor în relief descoperite în așezările feudale timpurii din Dobrogea*⁴, ale *patinelor de os*⁵, ale unui *pond din epoca romano-bizantină descoperit la Păcuiul lui Soare*⁶ sau ale unei *geme descoperite la Romula*⁷... Nu a uitat nici de *datarea nivelului „locuințelor incendiate” de la Dinogetia-Garvăn*⁸ sau de *situația politică la Dunărea de Jos în secolul al XII-lea*⁹. L-au preocupat și *malurile Dunării în unele pasaje ale cronicii lui Skylitzes*¹⁰ sau *o formațiune statală la Dunărea de Jos la sfârșitul secolului al XIV-lea, necunoscută pînă în prezent*¹¹. *Cultura materială bizantină de la Dunărea de Jos în secolele X-XII*¹² a stat mereu în centrul atenției sale, la fel și *organizarea administrativ-militară a regiunii Dunării de Jos în vremea lui Ioan Tzimiskes*¹³. Și-a pus problema *unde se afla orașul Theodoropol și s-a întrebat despre „satul Carpilor” sau un „sat al carpilor”*¹⁴ sau *unde trebuie căutat Onglos*¹⁵, dar și *cui aparține cultura Ciurel*¹⁶. A discutat *problemele arheologice ale cetății Iatrus*¹⁷ și a recenzat cu acribie și spirit critic *o carte despre arta rupestră cu multe probleme*¹⁸. A adus contribuții însemnate la cunoașterea organizării ecleziastice la Dunărea de Jos în ultima treime a secolului X și pînă în

¹ *Cu privire la problema căldărilor de lut în epoca feudală timpurie (secolele X-XIII)*, SCIV 7, 1956, 3-4, p. 421-439.

² *Observații asupra ceramicii din secolele XII-XIII de pe teritoriul orașului București*, SCIV 9, 1958, 2, p. 451-459.

³ *Un nou tip ceramic din epoca romano-bizantină*, SCIV 10, 1959, 2, p. 487-490.

⁴ *În legătură cu datarea semnelor în relief descoperite în așezările feudale timpurii din Dobrogea*, SCIV 10, 1959, 2, p. 491-497.

⁵ *Cu privire la patinele de os din epoca feudală timpurie*, SCIV 11, 1960, 1, p. 177-178.

⁶ *Un pond din epoca romano-bizantină descoperit la Păcuiul lui Soare*, SCIV 12, 1961, 2, p. 403-405.

⁷ *O „gemă” descoperită la Romula*, SCN 4, 1968, p. 277-278.

⁸ *Despre datarea nivelului „locuințelor incendiate” de la Dinogetia-Garvăn (jud. Tulcea)*, SCIVA 26, 1975, 3, p. 387-394.

⁹ *Despre situația politică la Dunărea de Jos în secolul al XII-lea*, SCIVA 27, 1976, 3, p. 293-307.

¹⁰ *Les rives du Danube à la lumière de quelques passages de la chronique de Skylitzès*, RESEE 14, 1976, 2, p. 311-322.

¹¹ *O formațiune statală la Dunărea de Jos la sfârșitul secolului al XIV-lea, necunoscută pînă în prezent*, SCIVA 29, 1978, 2, p. 185-201.

¹² *A propos de la culture matérielle byzantine du Bas Danube aux Xe-XIIIe siècles*, în Actes du XVe Congrès international d'études byzantines, Athènes, 1980, p. 97-102; *Sur la présence des byzantins au Bas-Danube (IXe-XIVe siècles)*, RESEE 32, 1994, 3-4, p. 367-373.

¹³ *Organizarea administrativ-militară a regiunii Dunării de Jos în vremea lui Ioan Tzimiskes*, SCIVA 37, 1986, 3, p. 168-178.

¹⁴ *„Satul Carpilor” sau un „sat al carpilor” ?*, CCDJ 2, 1986, p. 205-207.

¹⁵ *Le problème de la localisation de l'Onglos*, Dacia N.S. 14, 1970, p. 325-334; *Unde trebuie căutat Onglos ?*, Istros 7, 1994, p. 359-361.

¹⁶ *Cui aparține cultura Ciurel ?*, Istros 10, 2000, p. 491-493.

¹⁷ *Sur les problèmes archéologiques de la cité d'Iatrus*, Dacia N.S. 32, 1988, 1-2, p. 195-204.

¹⁸ *O carte despre arta rupestră cu multe probleme*, SCIVA 41, 1990, 1, p. 55-66.

secolul XII¹⁹. Nu i-au fost străini nici *caii Sfântului Theodor*²⁰ și nici *apa preotului Enciu*²¹, toate la un loc stând mărturie imensei sale erudiții, dar și acribiei și vastului orizont al spiritului său.

Lista cercetărilor arheologice la care a participat sau pe care le-a condus este impresionantă: Dinogetia-Garvăn, Niculițel, Axiopolis-Cernavodă, Mărculești-Viișoara, Capidava, Mănăstirea Neamțu, Mangalia (Callatis), zona viitorului lac de acumulare „Porțile de Fier”, Adamclisi (Tropaeum Traiani) etc²².

Pentru că au fost pecenegii²³, pentru că au fost cumanii²⁴, pentru că au fost Murfatlarul²⁵ și valul de piatră²⁶, pentru că au fost impresionantele cetăți de pe limes-ul bizantin de la Dunăre: Dinogetia-Garvăn²⁷, Capidava²⁸ și bineînțeles, Păcuilul lui Soare²⁹, iubita lui Vicina³⁰...

¹⁹ *Sur l'organisation ecclésiastique dans la région du Bas-Danube (derniers tiers du Xe siècle - XIIe siècle)*, Etudes byzantines et postbyzantines 2, 1991, p. 73-89; *Points de vue sur l'organisation ecclésiastique au Bas-Danube (X^e-XIe siècles)*, Dacia N.S. 38-39, 1994-1995, p. 449-452.

²⁰ *Caii Sfântului Theodor*, CCDJ 13-14, 1995, p. 324-326.

²¹ *Apa preotului Enciu*, CCDJ 13-14, 1995, p. 319-323.

²² *Șantierul arheologic Garvăn (Dinogetia)*, SCIV 5, 1954, 1-2, p. 161-197 (în colaborare); *Șantierul arheologic Cernavoda*, SCIV 6, 1955, 1-2, p.151-163 (în colaborare cu S. Morintz și D. Berciu); *Săpăturile arheologice de la Mărculești-Viișoara (r. Slobozia, reg. București)*, Materiale 5, 1959, p. 543-545; *Săpăturile de la Capidava*, Materiale 5, 1959, p. 562 (în colaborare cu Gr. Florescu și R. Florescu); *Săpăturile de la Mănăstirea Neamțu*, Materiale 6, 1960, p. 699-702; *Săpăturile arheologice de la Mangalia (Callatis)*, Materiale 8, 1962, p. 439-455 (în colaborare cu C. Preda, Em. Popescu); *Cercetări arheologice în zona viitorului lac de acumulare „Porțile de Fier”*, SCIV 16, 1965, 2, p. 95-406 (în colaborare cu D. Tudor, E. Comșa, S. Morintz, E. Bujor, N. Constantinescu); *Rezultatele cercetărilor arheologice din zona Porților de Fier*, în Comunicări Academia R.S.R., Grupul de cercetări complexe „Porțile de Fier”, Seria IV, Craiova, 1968, p. 43-47; *Despre datarea „circumvalației” și „bisericii treflate” de la Niculițel*, SCIV 23, 1972, 2, p. 307-319; *Din nou despre încadrarea cronologică a valului și mănăstirii de la Niculițel*, SCIVA 26, 1975, 1, p. 101-106.

²³ *Les Petchénègues au Bas Danube*, Bucarest, 1970.

²⁴ *Les Coumans au Bas Danube aux XIe et XIIe siècles*, Bucarest, 1978.

²⁵ *Quelques observations sur le complexe archéologique de Murfatlar (Basarabi)*, Dacia N.S. 13, 1969, p. 443-456 (în colaborare cu P. Șt. Năsturel); *De nouveau au sujet du monument rupestre de Murfatlar*, RRH 27, 1988, 1-2, p. 123-126.

²⁶ *Despre datarea valului de piatră din Dobrogea și localizarea evenimentelor din Nota toparhului grec*, Studii 15, 1962, 5, p. 1215-1235; *Zur Frage der Datierung des Steinwalles in der Dobrudscha und die Lokalisierung der im Berichte des griechischen Toparchen geschilderten Ereignisse*, Dacia N.S. 6, 1962, p. 317-335; *Din nou despre valul de piatră din Dobrogea și Nota toparhului grec (Partea I)*, SCIV 16, 1965, 1, p. 189-199; *Din nou despre datarea „valului de piatră” din Dobrogea și Nota toparhului grec (Partea a II-a)*, SCIV 16, 1965, 2, p. 383-394; *Alte precizări în legătură cu valul de piatră din Dobrogea și însemnările toparhului bizantin*, SCIV 19, 1968, 2, p. 357-369; *Cîteva considerații în legătură cu valurile din Dobrogea*, Pontica 5, 1972, p. 373-378; *Date noi privind „Valul mare de pământ” din Dobrogea*, Peuce 4, 1973-1975, p. 199-209.

²⁷ *Un pandantiv globular descoperit la Bisericuța-Garvăn*, SCIV 9, 1958, 2, p. 445-449.

²⁸ *Capidava, I*, București, 1958 (în colaborare cu Gr. Florescu și R. Florescu).

²⁹ *Păcuilul lui Soare. I. Cetatea bizantină*, București, 1972 (în colaborare cu D. Vilceanu); *Păcuilul lui Soare. II. Așezarea medievală*, București, 1977 (în colaborare cu Silvia Baraschi) și numeroasele articole publicate în MCA, SCIVA, Dacia N.S., BMI ș.a, referitoare la materiale și situații arheologice descoperite aici.

³⁰ *Despre localizarea Vicinei*, Pontica 3, 1970, p. 275-295; *Păcuilul lui Soare - Vicina*, Byzantina 8, 1976, p. 409-447; *Iarși despre localizarea Vicinei*, Revista de istorie 34, 1981, 12, p. 2311-2316.

Aici, la Păcuiul lui Soare, vreme de o jumătate de secol, a vegheat neîntrerupt, indiferent de anotimp sau de buletine meteorologice, la păstrarea și creșterea moștenirii bizantine. O cantitate impresionantă de descoperiri, unele de o calitate excepțională, note, articole de mai mică sau mai mare întindere, studii de sinteză împreună cu seria de monografii arheologice dedicate acestui unic monument al frontierei bizantine de la Dunărea Inferioară, dau seamă despre pasiunea și responsabilitatea unui om al cărui singur țel a fost căutarea, fără restricții, a adevărului.

Trebuie să îi mulțumim lui Petre Diaconu pentru că ne-a permis să îl întâlnim și trebuie să îi mulțumim pentru că a hotărât să rămână și pe mai departe alături de și printre noi.

Radu Harhoiu

București, 18 aprilie 2008, colocviul *Arhitectură – Restaurare – Arheologie, In memoriam* Petre Diaconu

ABREVIERI

AAR	Analele Academiei Române
AARMSI	Analele Academiei Române. Memoriile Secțiunii Istorice, București
ActaMN	Acta Musei Musei Napocensis, Cluj
AIIA Iași	Anuarul Institutului de Istorie și Arheologiei, Iași
AIIA Cluj	Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie, Cluj
AnnCagliari	Annali della Facoltà di Scienze Politiche. Università di Cagliari
AO	Arhivele Olteniei, Craiova
ArchAnz	Archäologischer Anzeiger, Berlin
ArchErt	Archaeologiai Értésítő, Budapesta
ArchKorr	Archäologisches Korrespondenzblatt, Mainz
ArhVestnik	Arheološki Vestnik, Ljubljana
BAI	Bibliotheca Archaeologica Iassensis, Iași
BCMI	Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice, București
BMA	Bibliotheca Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
CCA	Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București
CCDJ	Cultură și civilizație la Dunărea de Jos, Călărași
Dacia	Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, București
D.J.A.N. Cluj	Direcția Județeană Cluj a Arhivelor Naționale
DRH	<i>Documenta Romaniae Historica</i> , București
GSAD	Godisnik Serbskog Arheološkog Društva, Beograd
GZMB	Glasnik Zemaljskog Muzeja u Bosnie i Hercegovine, Sarajevo
IDR	<i>Inscripțiile Daciei Romane</i> , București, 1957-1988
IG	<i>Inscriptiones Graecae</i> , Berlin
IGBR II	Georgi Mihailov (ed.), <i>Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae</i> , 2. <i>Inscriptiones inter Danubium et Haemum repertae</i> , Sofia 1958.
IGBR III/1	Georgi Mihailov, <i>Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae</i> , III/1, Sofia, 1961
IGBR III/2	Georgi Mihailov. <i>Inscriptiones inter Haemum et Rhodopem repertae. Fasciculus prior: Territorium Philippopolis</i> , III/2, Sofia, 1970.
IK	Inschriften Kleinasiens, Bonn
IK Prusa ad Olympum	Thomas Corsten, <i>Die Inschriften von Prusa ad Olympum</i> . 2 vol., Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 39-40, Bonn 1991-1993
ISM	<i>Inscripțiile din Scythia Minor</i> , București
Istros	Anuarul Muzeului Brăilei, Brăila
IzvestijaSofia	Izvestija na Arheologičeski Institut, Sofia

JahrRGZM	Jahrbuch des Römisch-Germanischen entralmuseums, Mainz
JahresschriftHalle	Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte, Halle
KSMoskva	Kratkie Soobščenija Instituta Arheologii, Moscova
MemAntiq	Memoria Antiquitatis, Piatra Neamț
NAC	Numismatica e Antichità Classiche Quaderni Ticinesi, Lugano
NotSc	Notizie degli scavi del antichità, Milanao-Roma
NSb	Numismaticky Sbornik, Praga
PAS	Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, Berlin
RendAccPont	Rendiconti Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia, Roma
RendBologna	Rendiconti della Reale Accademia di Scienze dell'Istituto di Bologna. Classe di scienze morali, Bologna
RAEstVest	Revue Archéologique de l'Est et du Centre Est, Dijon
RMM-M	Revista Muzeelor și Monumentelor, Seria Muzeu, București
RSI	Rivista Storica Italiana, Roma, Torino, Firenze
SCIA	Studii și cercetări de istoria artei, București
SCIV(A)	Studii și cercetări de istorie veche (și arheologie), București
SCȘ-Iași	Studii și cercetări științifice, Iași
SRIR	Studii și referate privind Istoria României, București
Suceava	Anuarul Complexului Muzeal Bucovina, Suceava
TD	Thraco-Dacica, București
ZFF	Zbornik Filozofsko Fakulteta, Beograd
ZNMB	Zbornik Narodog Muzeja Beograd
ZSAK	Zeitschrift für Schweizerische Archäologie und Kunstgeschichte, Basel

Petre Diaconu așa cum l-am văzut eu

În 2005 apărea la Buzău un volum *In memoriam Ion Nestor*, în care Petre Diaconu semna o evocare *Profesorul Ion Nestor așa cum l-am văzut eu*. Parafrazându-l, aș încerca să scriu despre Petre Diaconu așa cum l-am văzut eu.

L-am cunoscut în ultima pătrime a existenței sale. Am pierdut cu siguranță anii cei mai tumultuoși, cei mai explozivi, cei mai fecunzi în planul ideilor, dar cred că i-am câștigat pe cei mai înțelepți. Pentru că omul Petre Diaconu a știut, așa cum puțini reușesc, să îmbătrânească frumos, în sensul câștigului în toleranță și echilibru.

A fost generos cu știința sa de carte răspândită prin scrierile științifice sau în nenumăratele discuții purtate cu toți cei doritori să-l asculte și să dialogheze cu el, de la manifestările oficiale, de tipul comunicărilor în țară sau la puținele reuniuni internaționale la care a participat, până la serile de taină și farmec petrecute în sala de mese a bazei arheologice de pe dealul Derwent. Despre probleme de arheologie, mai ales romană, post romană, geografie istorică, numismatică și sfragistică bizantină, paleodemografie, toponimie, istoria populațiilor turce vechi (pecenegi, uzi, cumani) și a relațiilor acestora cu lumea bizantină, aspecte ale culturii materiale aparținând protoromânilor, materiale definitorii privind aspectele culturale ale regiunii Dunării de Jos. A fost generos cu ipotezele sale care au văzut lumina tiparului, subliniate de el însuși în *curriculum vitae* pe care ni l-a lăsat, idei care, chiar dacă nu au întrunit întotdeauna adeziunea cinului istorico-arheologic, s-au dovedit mereu seducătoare demonstrații ale spiritului său. A fost generos în a-și recunoaște erorile...

A fost generos cu materialele arheologice pe care le-a descoperit, răspândite nu numai în muzeele zonei pe care atât de mult a cercetat-o și iubit-o, Dobrogea, ca expresie în mic a Dunării de Jos, dar și în alte colțuri de țară. De altfel, materialele arheologice, oricât de frumoase, de prețioase sau de comune ar fi fost, precum un fragment ceramic din pastă caolinoidă, o căldare de lut, o monedă, un sigiliu, o balanță ori un deneral, erau doar punctul de pornire într-o călătorie intelectuală ce permitea refacerea de structuri, trasee, situații, origini, deveniri.

A fost generos cu șantierul său de suflet, cel din insula Păcuiul lui Soare, pe care s-a perindat o bună parte a arheologilor din România. A fost generos cu sexul numit slab, pentru că, în vremuri în care arheologia era considerată mai degrabă o meserie a bărbaților, a avut o colaboratoare prețioasă în persoana regretatei Silvia Baraschi și, mai apoi, a avut curajul să lase acest șantier pe mâna unei femei.

A fost generos cu timpul său, dăruit practicienilor acestei meserii – arheologia – pe care a slujit-o cu patimă și evlavie totodată, celor care vizitau insula Păcuiul lui

Soare sau erau în trecere pe la Dervent, lucrătorilor pe care-i cunoștea ca nimeni altul, după nume, poreclă, contingent, metehne, lumii în schimbare în care am pătruns după 1989, lume pe care încerca să o lămurească asupra binefacerilor democrației și ale monarhiei, formule poate vulnerabile și imperfecte, dar care făcuseră din România interbelică pe care o cunoscuse cea mai bună dintre lumile posibile pentru istoria acestor locuri.

A fost generos cu toți colaboratorii săi, de la învățăminte, cursuri improvizate, materiale date spre publicare, corecturi pe text, până la sfaturi și discuții aparent banale, menite a le transmite un mesaj profesional sau doar omenesc ori numai a le risipi emoțiile de dinaintea unor ieșiri la rampă.

A fost generos prin chiar faptul că, pierzând atâta vreme cu noi toți, probabil în detrimentul familiei, ne-a oferit posibilitatea de a cunoaște un alt om-personaj, care i-a stat mereu alături, pe soția sa, doamna Aurelia Diaconu.

Spunea cu mândrie, dar și cu o ironie care anula orice emfază, că arheologii descoperă situri, materiale, situații sau culturi arheologice, dar că el descoperise o țară, referindu-se la formațiunea statală, Țara Dristrei, pe care o identificase pe baza unor descoperiri monetare emise de Ioan Terter, țară având, desigur, capitala la Silistra, orașul copilăriei și adolescenței sale.

Adevărul este că, odată cu țara descoperită în colțul de sud-vest al Dobrogei comune, româno-bulgare, al cărui fiu devotat a fost, ne lasă moștenire și țara dintre apele sufletului său.

Oana Damian

București, 18 aprilie 2008, Colocviul *Arhitectură – Restaurare – Arheologie – In memoriam* Petre Diaconu.